XI. Archeologiniai žvalgymai
Archaeological Field Surveys

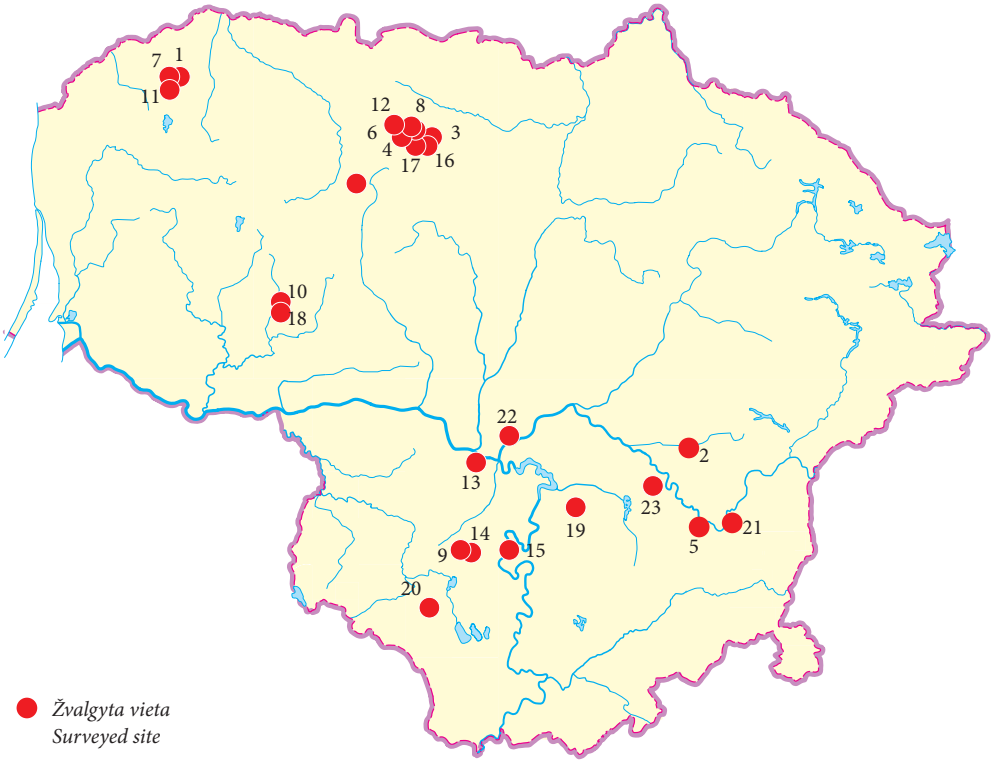

● *Žvalgyta vieta*
Surveyed site

1. *Barstytaliai*
2. *Bartkuškis*
3. *Beinoraičiai*
4. *Daugėlaičiai*
5. *Gariūnai*
6. *Gavėnaičiai*
7. *Geldėnai*
8. *Gibaičiai*
9. *Gluosninkai*
10. *Ivangėnai*
11. *Kruopiai*
12. *Mantaičiai*
13. *Marvelė*
14. *Maštalieriai*
15. *Matiešonys*
16. *Naisiai*
17. *Norkūnai*
18. *Nosaičiai*
19. *Pakertai*
20. *Pėdiškiai*
21. *Vilnius*
22. *Vošiškiai*
23. *Zabarija*

Jonas Balčiūnas

Piliakalniai ir pilkapiai šalia Nemuno

KPC archeologai 2014 m. rugsėjo mėnesį Nemuno pakrantėse Kauno rajone, Nemuno kairiajame krante, ir Birštono savivaldybėje Nemuno dešiniajame krante, Balbieriškio kilpoje, Nemuno kilpų regioniniame parke žvalgė iki šiol nežinomas archeologijos vertybes –piliakalnius ir pilkapius.

Marvelės piliakalnis II (Kauno r. Akademijos sen.) yra visai šalia Kauno miesto PV pakraščio, Noreikiškių kaimo žemėje, 1,2 km į R nuo Marvelės piliakalnio I (UK 1803), 650 m į P nuo Nemuno kairiojo kranto bei jo ir Vėžpievio upelio santakos, 250 m į PR nuo Vėžpievio dešiniojo kranto ir 100 m į PV nuo Kauno miesto Bublių ir Gelgaudiškio gatvių sankryžos, į P nuo Gelgaudiškio gatvės, Kamšos miške. Piliakalnis įrengtas Nemuno kairiojo kranto aukštutinės viršsalpinės terasos krašto iškyšulyje, kurį iš Š pusės juosia Nemuno slėnis, iš V, R ir ŠR pusių – jo griovos (V griova teka nedidelis upeliukas), o iškyšulio P pusėje toliau tęsiasi aukštuma.

Piliakalnio aikštelė orientuota beveik P–Š kryptimi, netaisyklinga keturkampė, apie 40 m ilgio, 12 m pločio P gale ir 10 m pločio Š gale, kiek įdubusiu viduriu ir iškiliu Š galu. Aikštelės P gale supiltas apie 15 m ilgio, iki 2 m aukščio nuo aikštelės, iki 1,5 m aukščio nuo išorės bei 16 m pločio pylimas (1, 2 pav.), kurio išorėje yra apie 20 m pločio ir 0,5–1 m gylio įduba, iš kurios galėjo būti imtos žemės piliakalnio pylimui pilti. Pylime matosi senos duobės, jame pastebėta nedidelių degto molio trupinių. Piliakalnio šlaitai statūs, 15–25 m aukščio, paveikti gamtinės erozijos, dabar jie ir visas piliakalnis apaugę lapuočiais medžiais.

Marvelės piliakalnį II surado aplinkosaugininkas Giedrius Vaivilavičius, apie jį informaciją perdavęs archeologui Vykintui Vait-

1 pav. Marvelės piliakalnio II pylimas iš PR. A. Strazdo nuotr.

Fig. 1. The bank of Marvelė Hillfort II, as seen from the SE.

2 pav. Marvelės piliakalnio II aikštelės P dalis ir pylimas iš Š. A. Strazdo nuotr.

Fig. 2. The bank and S part of the enclosure of Marvelė Hillfort II, as seen from the N.

kevičiui. Marvelės piliakalnį II pagal išvaizdą galima būtų datuoti I tūkst. pabaiga – II tūkst. pradžia.

3 pav. Matiešionių piliakalnis iš PV. A. Strazdo nuotr.

Fig. 3. Matiešionys Hillfort, as seen from the SW.

Matiešionių piliakalnis (Birštono sav., Birštono sen.) yra apie 1,6 km į PR nuo Nemuno dešiniojo kranto, 850 m į PR nuo Žemaitkiemio–Matiešionių–Šutupio kelio, 750 m į PR

4 pav. Matiešionių piliakalnio aikštelė ir pylimas jos PV gale iš ŠR. A. Strazdo nuotr.

Fig. 4. The enclosure of Matiešionys Hillfort and the bank at its SW end, as seen from the NE.

nuo kanalizuoto Lokupio dešiniojo kranto, 400 m į Š nuo Šaltinėnų–Dzingeliškių kelio, 200 m į PR nuo kalbininko Jono Kazlausko (1930–1970) gimtinės Matiešionių kaime (dabar eigulio Virginijaus Kazlausko sodyba), Siponių miško R pakraštyje, kv. 52 ŠR dalyje, ties Matiešionių ir Žemaitkiemio kaimų riba. Piliakalnis įrengtas spygliuočiais medžiais (daugiausia eglėmis) apaugusiame aukštumos iškyšulyje, kurį iš V, Š ir R , R juosia dvi jo Š pusėje susieinančios gilios nedidelių vasarą išdžiūvančių upelių griovos, o P pusėje toliau tęsiasi mišku apaugusi aukštuma.

Aikštelė keturkampė, apie 10 m ilgio PV–ŠR kryptimi ir maždaug 9 m pločio, iš visų pusių juosiama pylimo (3, 4 pav.), kuris PV šone yra apie 2 m aukščio ir 14 m pločio, galuose žemėja, užsilenkia ir aikštelės PR bei ŠV kraštuose yra 1 m aukščio ir 4–4,5 m pločio, o jos ŠR krašte jau tik apie 30 cm aukščio ir 3–4 m pločio. Šiame krašte pylimo išorinis maždaug 1 m aukščio šlaitas nusileidžia į už jo esančią kiek žemesnę irgi keturkampę maždaug 12x12 m dydžio antrąją piliakalnio aikštelę – terasą, kiek žemėjančią į ŠR ir PR šonus (5 pav.). Piliakalnio PV krašte esančio pylimo išoriniame šlaite, maždaug 1,2 m žemiau jo viršaus, yra apie 3 m pločio terasa – gal čia buvusių nedidelių griovio ir pylimo liekanos, kurios 1,5 m aukščio šlaitas leidžiasi į 1,5–2 m gylio nuo išorės ir apie 16 m pločio griovį nelygiu 3–5 m pločio dugnu. Piliakalnio šlaitai statūs, maždaug 10–12 m aukščio.

Piliakalnis paveiktas gamtinės erozijos, jo ŠV krašto pylimo ir šio šlaito dalis nuslinkusi į griovą, nuo likusios iškyšulio dalies skiriančio griovio dugnas lyg kiek iškasinėtas ir priverstas žemių. Žvalgymo metu griovio dugne buvo pastebėtas molio tinko trupinėlis.

Matiešionių pilkapynas II (Birštono sav., Birštono sen.) yra 1,5 km į ŠV nuo Matiešionių piliakalnio, 400 m į P nuo Nemuno dešiniojo kranto, 100 m į V nuo Matiešionių pilkapyno I (UK 31120), į P nuo Žemaitkiemio–Matiešionių miško kelio, Matiešionių miške. Pilkapyne

5 pav. Terasa – aikštelė Matiešionių piliakalnio ŠR gale iš P. A. Strazdo nuotr.

Fig. 5. The terrace–enclosure at the NE end of Matiešionys Hillfort, as seen from the S.

6 pav. Matiešionių pilkapyno II pilkapis 1 iš Š. A. Strazdo nuotr.

Fig. 6. Matiešionys Barrow Cemetery II, barrow 1, as seen from the N.

suskaičiuoti 5 pilkapiai, išsidėstę pailgoje R–V kryptimi gana lygioje, vos banguotoje vietoje lyg dviem grupėmis, nutolusiomis viena nuo kitos iki 60 m atstumu maždaug R–V kryptimi. Atstumai tarp pilkapių grupėse nuo 5 m iki 15 m, visų jų sampilai žemo suploto pusrutulio pavidalo. R grupėje yra du 10 m skersmens ir 50–60 cm bei 80 cm aukščio pilkapiai su grio-

7 pav. Matiešionių pilkapyno II pilkapis 5 iš PV. A. Strazdo nuotr.

Fig. 7. Matiešionys Barrow Cemetery II, barrow 5, as seen from the SW.

8 pav. Matiešionių pilkapis iš P. A. Strazdo nuotr.

Fig. 8. Matiešionys Barrow, as seen from the S.

viais prie pagrindų, o V – po vieną 7,5 m, 8,5 m ir 10 m skersmens bei atitinkamai 30 cm, 60–70 cm ir 1,2 m aukščio pilkapį, iš kurių du didesnieji su griovių ar pailgų duobių žymėmis prie pagrindų (6, 7 pav.). Viename R grupės pilkapyje iškasta nemaža duobė, o kitas kiek deformuotas – nusklidęs į P pusę. Mažiausias V grupės pilkapis gerokai sulėkštėjęs, didesniojo viršuje matosi senos duobės žymės, o didžiausio šlaituose iškastos trys nedidelės duobės.

Matiešionių pilkapis (Birštono sav., Birštono sen.) yra 400 m į P nuo Nemuno dešiniojo kranto, 400 m į ŠR nuo Matiešionių pilkapyno I, į Š nuo Žemaitkiemio–Matiešionių miško kelio, visai šalia jo, Matiešionių miške. Pilkapio sampilas 10 m skersmens ir 50–60 cm aukščio, žemo suploto pusrutulio pavidalo, lyg su griovio pėdsakais prie pagrindo ŠV ir Š pusėse (8 pav.), jo P, PV šonas lyg kiek nusklidęs, o PR šonas maždaug 1–1,5 m plotyje nuardytas miško kelio, sampilo viršuje pastebimos senos čia buvusios duobės žymės.

Pilkapius surado ir archeologams parodė Birštono girininkijos girininkas Tadas Zubavičius. Jis parodė ir piliakalnį kaip, pasak jo, į piliakalnį galinčią būti panašią kalvelę, apie kurią jam pasakė eigulys Virginijus Kazlauskas. Pagal išvaizdą visus žvalgytus Matiešionių pilkapius galima datuoti I tūkst. II puse – II tūkst. pradžia, Matiešonių piliakalnį – I tūkst. II puse.

Visi minėti archeologijos paveldo objektai KPD ketvirtosios kultūros paveldo vertinimo tarybos sprendimais įrašyti į NKVR (Matiešionių pilkapyno II teritorija prijungta prie Matiešionių pilkapyno (UK 31120) teritorijos ir sudaro su juo vieną 8 pilkapių pilkapyną).

The barrows and hillforts beside the Nemunas

In the autumn of 2014, KPC archaeologists surveyed Marvelė Hillfort II (Kaunas District), which had been unknown up until then, Matiešionys Hillfort, Matiešionys Barrow Cemetery II, and a separate hillfort (Birštonas municipality). All of them are on the banks of the middle reaches of the Nemunas.

Marvelė Hillfort II was created on the left bank of the Nemunas on a promontory on the edge of an upper terrace above the floodplain. The enclosure is oriented almost S–N, is an irregular square about 40 m long and 10–12 m wide. At its S end, a bank about 15 m long, 16 m wide, and up to 2 m high was created (Fig. 1, 2). The hillfort's steep scarp is 15–25 m high. Based on its appearance, Marvelė Hillfort II dates to the late 1st – early 2nd millennium.

Matiešionys Hillfort was created between two ditches on a highland promontory. The enclosure is square, 10 m long SW–NE, 9 m wide, and surrounded on all sides by a bank that is at least 30 cm high and by a 3–4 m wide, up to 2 m high, and 14 m wide bank (Fig. 3, 4), which descends on the NE edge to a somewhat lower second hillfort enclosure–terrace, which is a smaller, roughly 12 x 12 m square (Fig. 5), and descends on its SW edge to a 16 m wide, 1.5–2 m deep ditch separating the hillfort from the remaining highlands. The hillfort's steep scarps are roughly 10–12 m high.

Matiešionys Barrow Cemetery II contains five barrows arranged at intervals of 5–60 m. The mounds have a low, flattened semicircular shape and are from 7.5–8.5 m to 10 m in diameter and from 30–80 cm to 1.2 m high. The majority have ditches or signs of them beside the base (Fig. 6, 7). The mound of the separate barrow is 10 m in diameter and 50–60 cm high, has a low, flattened semicircular shape, and seems to have traces of a ditch beside the base (Fig. 8).

Based on appearance, Matiešionys Hillfort and the barrows date to the second half of the 1st – early 2nd millennium.

All of the surveyed archaeological properties were entered in the NKVR.